

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра економіки, маркетингу та міжнародних економічних відносин (№ 605)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

(підпис)

М. А. Голованова

(ініціали та прізвище)

«31» серпня 2021 р.

СИЛАБУС ОBOB'ЯЗKОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Товарознавство

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування»

(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 075 «Маркетинг»

(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: «Маркетинг»

(найменування освітньої програми)

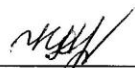
Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Силабус введено в дію з 01.09.2021 року

Харків – 2021 р.

Розробник: Клименко Т. А., ст. викладач
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри економіки, маркетингу та міжнародних економічних відносин (№ 605)

Протокол № 2 від « 30 » серпня 2021 р.

Завідувач кафедри д.е.н., професор
(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

І. О. Давидова
(ініціали та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

_____

(підпис)

Д.О. Воробієнко
(ініціали та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

Клименко Тетяна Анатоліївна, ст. викладач.

З 2002 року викладає в університеті наступні дисципліни:

- розвиток економічного світогляду;
- управління затратами;
- товарознавство;
- дослідження операцій;
- економіко-математичні методи і моделі (оптимізаційні методи та моделі);
- економіка підприємства (КР);
- маркетинг послуг;
- стандартизація і сертифікація продукції та послуг.

Напрями наукових досліджень: автоматизація сертифікації товарів і послуг.

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна – 4 семестр.

Обсяг дисципліни: 4,5 кредитів ЄКТС /135 годин, у тому числі аудиторних – 48 годин, самостійної роботи здобувачів – 87 години.

Форми здобуття освіти – денна, дистанційна.

Дисципліна обов'язкова.

Види навчальної діяльності – лекції, практичні заняття, самостійна робота здобувача.

Види контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

Мова викладання – українська.

Необхідні обов'язкові попередні дисципліни (пререквізити) – засвоєння маркетингу, інфраструктура товарного ринку.

Необхідні обов'язкові супутні дисципліни (кореквізити) – маркетинг (КР), брендинг, логістика.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: засвоєння теоретичних засад характеристик товару, що складають його споживчу вартість, а також їх змінення на всіх етапах товарного руху. Оволодіння на основі теорії товарознавства знаннями, необхідними для вирішення практичних завдань у галузі маркетингу та комерційної діяльності на виробництві та у сфері обігу основних груп товарів виробничого призначення.

Завдання: визначення основоположних характеристик, що становлять споживчу вартість; встановлення принципів і методів товарознавства, що обумовлюють його наукові засади; систематизація безлічі товарів шляхом раціонального використання методів класифікації й кодування; вивчення властивостей і показників асортименту для аналізу асортиментної політики промислової або торговельної організації; управління асортиментом організації; встановлення вимог до якості товарів, визначення номенклатури споживчих властивостей та їх показників; оцінювання якості товарів, зокрема вітчизняних та імпортованих; виявлення градацій якості та дефектів товарів, причин їх виникнення та заходів щодо запобігання реалізації неякісних товарів; забезпечення якості та кількості товарів на різних етапах їх технологічного циклу шляхом обліку формуючих і зберігаючих чинників; встановлення видів товарних втрат, причин їх виникнення й розробка заходів щодо їх запобігання або зниження; інформаційне забезпечення товарного руху від виробника до споживача; товарознавча характеристика конкретних товарів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студента повинні досягти таких **компетентностей**:

1) загальні:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

2) фахові:

- здатність логічно і послідовно відтворювати отримані знання предметної області маркетингу;
- здатність коректно застосовувати методи, прийоми та інструменти маркетингу;
- здатність проводити маркетингові дослідження у різних сферах маркетингової діяльності;
- здатність використовувати інструментарій маркетингу в інноваційній діяльності.

Програмні результати навчання:

1. Демонструвати знання і розуміння теоретичних основ та принципів провадження маркетингової діяльності.

2. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань у сфері маркетингу.
3. Збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та маркетингові показники, обґрунтовувати управлінські рішення на основі використання необхідного аналітичного й методичного інструментарію.
4. Використовувати цифрові інформаційні та комунікаційні технології, а також програмні продукти, необхідні для належного провадження маркетингової діяльності та практичного застосування маркетингового інструментарію.
5. Пояснювати інформацію, ідеї, проблеми та альтернативні варіанти прийняття управлінських рішень фахівцям і нефахівцям у сфері маркетингу, представникам різних структурних підрозділів ринкового суб'єкта.
6. Демонструвати вміння застосовувати міждисциплінарний підхід та здійснювати маркетингові функції ринкового суб'єкта.
7. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.
8. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані маркетингові рішення.
9. Відповідати вимогам, які висуваються до сучасного маркетолога, підвищувати рівень особистої професійної підготовки.
10. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.
11. Знати та використовувати маркетингову термінологію, пояснювати класичні та сучасні концепції маркетингу.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. Споживча цінність товарів.

ТЕМА 1. Предмет і завдання товарознавства.

- *форма занять*: лекція, практичне заняття, самостійна робота.
- *обсяг аудиторного навантаження*: 7 годин;
- *тема практичного заняття*: «Визначення показників технологічності, транспортабельності, ергономічності. Товарні знаки»;
- *обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти)*: відсутні;
- *стисла анотація*:
Сутність комерційного товарознавства. Об'єкт, метод товарознавства. Споживча цінність товарів – предмет товарознавства;
- *обсяг самостійної роботи здобувачів*: 9,5 годин;
- *теми, що належать до самостійної роботи здобувача*:

Зв'язок товарознавства з іншими науками. Споживчі властивості товарів і показники, що їх визначають. Споживча вартість як змога товару задовольняти потребу споживача.

ТЕМА 2. Фізичні властивості товарів.

– *форма занять*: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

– *обсяг аудиторного навантаження*: 7 годин;

– *тема практичного заняття*: «Споживчі властивості продукції чорної та кольорової металургії. Порівняння хімічного складу за довідковими даними. Споживчі властивості хімічної продукції: пластмаси, клеї, лакофарбові та мастильні матеріали, полімерні матеріали, гума та гумотехнічні вироби. Порівняння хімічного складу лакофарбових матеріалів за довідковими даними»;

– *обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти)*: відсутні;

– *стисла анотація*:

Густина, шпаруватість. Структурно-механічні властивості. Оптичні властивості. Теплофізичні властивості. Сорбційні властивості;

– *обсяг самостійної роботи здобувачів*: 9,5 годин;

– *теми, що належать до самостійної роботи здобувача*:

Врахування фізичних властивостей товарів при їх пакуванні, транспортуванні та зберіганні.

ТЕМА 3. Якість товарів і методи оцінювання якості.

– *форма занять*: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

– *обсяг аудиторного навантаження*: 8 годин;

– *тема практичного заняття*: «Використання експертного методу для порівняння функціонально схожих властивостей композитних та не композитних матеріалів. Споживчі властивості авіаційно-космічних приладів та комплексів. Експертний метод порівняння приладів навігаційного комплексу. Експертний метод порівняння приладів пілотажного комплексу»;

– *обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти)*: відсутні;

– *стисла анотація*:

Якість продукції і розвиток економіки. Основні фактори, що визначають якість товарів. Показники якості товарів: прості, складні. Показники надійності: безвідмовність, термін служби, ресурс, термін придатності. Показники технологічності, транспортабельності, ергономічності. Естетичні показники;

– *обсяг самостійної роботи здобувачів*: 9,5 годин;

– *теми, що належать до самостійної роботи здобувача*:

Кваліметрія. Методи оцінки якості товарів: сенсорний аналіз визначення якості товару; бальна оцінка як основа отримання кількісних співвідношень у кваліметрії; експертний метод.

Модульний контроль 1

- *форма занять*: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі);
  - *обсяг аудиторного навантаження*: 2 години;
  - *обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти)*: відсутні;
  - *обсяг самостійної роботи здобувачів*: 5 годин.
- Підготовка до модульного контролю.

Змістовний модуль 2. Товар у реальному виконанні.

ТЕМА 4. Асортимент, класифікація та кодування товарів.

- *форма занять*: лекція, практичне заняття, самостійна робота.
- *обсяг аудиторного навантаження*: 6,5 годин;
- *тема практичного заняття*: «Порівняння споживчих властивостей пального. Визначення затрат на зберігання та транспортування пального та його компонент, а також на забезпечення безпеки. Споживчі властивості металообробних верстатів. Визначення класифікаційних ознак металообробних верстатів за їх шифрами»;
- *обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти)*: відсутні;
- *стисла анотація*:

Товарний асортимент: промисловий та торговий асортимент. Широта, структура, раціональність та гармонічність асортименту. Класифікація та кодування товарів. EAN-коди;

- *обсяг самостійної роботи здобувачів*: 9,5 годин;
- *теми, що належать до самостійної роботи здобувача*: Ієрархічний та фасетний методи класифікації.

ТЕМА 5. Основи зберігання товарів.

- *форма занять*: лекція, практичне заняття, самостійна робота.
- *обсяг аудиторного навантаження*: 6,5 години;
- *тема практичного заняття*: «Тренажери. Авіаційно-космічний спецодяг. Товари бортового харчування. Хімічний склад та класифікація. Особливості зберігання та транспортування. Споживчі властивості продукції загальнобудівельного призначення»;

– *обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти)*: відсутні;

- *стисла анотація*:

Процеси, що відбуваються у товарах при зберіганні. Умови зберігання товарів. Тара і пакувальні матеріали;

- *обсяг самостійної роботи здобувачів*: 9,5 годин;
- *теми, що належать до самостійної роботи здобувача*:

Природні втрати товарів.

ТЕМА 6. Види і засоби інформації про товар.

- *форма занять*: лекція, практичне заняття, самостійна робота.
- *обсяг аудиторного навантаження*: 9 годин;
- *тема практичного заняття*: «Визначення штрих-кодів товарів. Робота із сканером штрих-кодів»;
- *обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти)*: відсутні;
- *стисла анотація*:
Засоби і форми інформації про товар. Види інформації про товар: маркування, інформаційні знаки, маніпуляційні знаки, знаки відповідальності або якості, компонентні знаки, експлуатаційні та екологічні знаки, штрих-коди;
- *обсяг самостійної роботи здобувачів*: 9,5 годин;
- *теми, що належать до самостійної роботи здобувача*:
Вимоги до інформації про товар.

Модульний контроль 2

- *форма занять*: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі);
  - *обсяг аудиторного навантаження*: 2 години;
  - *обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти)*: відсутні;
  - *обсяг самостійної роботи здобувачів*: 5 годин.
- Підготовка до модульного контролю.

Модуль 2

Індивідуальне завдання – розрахункова робота (РР) «Товарознавство та експертиза продукції виробничо-технічного призначення в аерокосмічній галузі»:

- *обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти)*: комп'ютерна техніка;
- *обсяг самостійної роботи здобувачів*: 20 годин.

5. Індивідуальні завдання

Виконання розрахункової роботи (РР) «Товарознавство та експертиза продукції виробничо-технічного призначення в аерокосмічній галузі» за варіантами.

6. Методи навчання

Словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.); наочні (ілюстрування, демонстрування) і практичні (практичні роботи, індивідуальне опитування, тестування).

7. Методи контролю

Поточний, проміжний та підсумковий (семестровий) контроль.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять у вигляді теоретичних опитувань й розв'язання практичних завдань.

Проміжний контроль проводиться у вигляді тестування за розділами курсу.

Підсумковий (семестровий) контроль проводиться в усно-письмовій формі за темами курсу й захисту індивідуального завдання (РР).

Семестровий контроль – іспит.

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Робота на лекційних заняттях	0 .. 0,5	8	0 .. 4
Робота на практичних заняттях	0 .. 2,5	4	0 .. 10
Захист реферату	0 .. 12	1	0 .. 12
Модульний контроль	0 .. 20	1	0 .. 20
Змістовний модуль 2			
Робота на лекційних заняттях	0 .. 0,5	8	0 .. 4
Робота на практичних заняттях	0 .. 2,5	4	0 .. 10
Виконання та захист РР	0 .. 20	1	0 .. 20
Модульний контроль	0 .. 20	1	0 .. 20
Усього за семестр*			0 .. 100

*Протягом семестру студент може заробити до 10 заохочувальних балів. Бали можна отримати за такими видами робіт:

- активна робота на лекціях та практичних заняттях: 0 .. 5 балів;
- написання тез на науково-практичній конференції: 0 .. 10 балів.

При перевищенні максимуму балів (більше 100) студент отримуватиме 100 балів.

Прийнята шкала оцінювання

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту. Під час складання семестрового іспиту студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Іспит складається з двох теоретичних запитань (максимальна кількість балів за кожне запитання – 30) і одного практичного запитання (задачі) – максимальна кількість балів – 40.

Критерії оцінювання роботи здобувача протягом семестру

Оцінка в балах	Пояснення
90-100	За умови глибокого вивчення навчального матеріалу, що підтверджується вичерпними відповідями на питання і застосуванням отриманих знань на практиці: правильним, безпомилковим виконанням завдань на практичних заняттях й розрахункової роботи (РР) у встановлені навчальним графіком терміни
83-89	За умови твердого засвоєння навчального матеріалу, при відповідях на питання студент не допускає серйозних помилок, вміє застосовувати отримані знання на практиці (у завданнях на практичних заняттях), РР виконує правильно, без помилок
75-82	За умови твердого засвоєння навчального матеріалу, при відповідях на питання студент не допускає серйозних помилок, вміє застосовувати отримані знання на практиці (завдання на практичних заняттях й РР виконує з незначними помилками)
68-74	За умови засвоєння навчального матеріалу, студент не повністю і недостатньо точно відповідає на питання, але вміє застосовувати отримані знання на практиці (при виконанні завдань на практичних заняттях й у РР допускає менше 60% помилок)
60-67	За умови виконання мінімальних критеріїв знань та умінь, студент засвоїв основний програмний матеріал, припускає помилки при виконанні завдань на практичних заняттях, у РР, але має необхідні знання для їх усунення під керівництвом викладача
0-59	За умови, що студент засвоїв не весь основний навчальний матеріал, допускає серйозні помилки при виконанні завдань на практичних заняттях й у РР, не має необхідних знань для їх усунення під керівництвом викладача

9. Політика навчального курсу

При вивченні дисципліни необхідно спиратися на конспект лекцій та рекомендовану навчальну та наукову літературу. Вітається використання різних джерел з альтернативними поглядами на ті чи інші питання задля формування продуктивної дискусії з проблем навчальної дисципліни.

Беруться до уваги такі показники академічної активності та додаткових освітніх досягнень здобувачів вищої освіти:

- відповіді на питання плану практичного заняття під час заняття;
- доповіді з проблемних питань практичного заняття;
- участь в активних формах навчання на практичних заняттях;
- розробка тематичних презентацій;

- публікація тез доповідей та участь у конференціях, написання наукових статей, рефератів;
- відпрацювання тем пропущених практичних занять;
- інші здобутки в освітній сфері, що підтверджені документально (грамоти, дипломи, сертифікати тощо).

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. Високо оцінюється прагнення здобувачів вищої освіти планомірно та систематично засвоювати навчальний матеріал, активно працювати на практичних заняттях, брати участь в обговоренні дискусійних питань, повною мірою долучатися до активних форм навчання, відпрацьовувати пропущені практичні заняття. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в дистанційній формі за погодженням із керівником курсу.

Політика перескладання. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-1 бал). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності. Здобувач вищої освіти діє відповідно Положенню Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» «Про академічну доброчесність».

Основні види порушень академічної доброчесності для дисципліни:

1. Академічний плагіат:

- плагіат фрагментів письмових робіт та повних текстів;
- плагіат ідей, даних, моделей, ілюстрацій тощо;
- відсутність належних посилань за відсутності привласнення авторства;
- помилки цитування.

2. Самоплагіат:

- повторне подання здобувачами освіти письмових робіт, які вже подавалися як звітність із інших дисциплін, без дозволу викладача;
- агрегування чи доповнення даних – суміщення раніше опублікованих і нових даних без їх поділу з відповідними посиланнями на попередню публікацію;
- повторний аналіз раніше опублікованих даних без посилання на попередню публікацію цих даних та раніше виконаного їх аналізу.

3. Фабрикація:

- наведення у письмових роботах здобувачів та в наукових роботах вигаданих чи неперевірених даних, зокрема статистичних даних, результатів експериментів, розрахунків чи емпіричних досліджень, фотографій, аудіо- та відеоматеріалів тощо;

– посилання на вигадані джерела інформації або навмисне посилання не на справжнє джерело;

– приписування іншим особам текстів, думок чи ідей, яких вони не висловлювали чи не публікували.

4. Фальсифікація:

– необґрунтоване корегування результатів власних наукових досліджень чи виконання навчальних завдань (таке, що не базується на повторних чи додаткових дослідженнях, вимірюваннях або розрахунках, виправленні виявлених помилок тощо);

– наведення у письмових роботах здобувачів та в наукових роботах свідомо змінених літературних даних та даних, отриманих із інших джерел; зокрема, статистичних даних, результатів експериментів, розрахунків чи емпіричних досліджень, фотографій, аудіо- та відеоматеріалів тощо без належного обґрунтування причин і зазначення методики їх корегування;

– наведення неповної або викривленої інформації про апробацію результатів досліджень та розробок.

5. Обман:

– подання як результатів власної праці робіт, виконаних на замовлення іншими особами, або робіт, стосовно яких справжні автори надали згоду на таке використання;

– здавання або представлення різними особами робіт з однаковим змістом як результату власної навчальної діяльності;

– написання чужих варіантів завдань на контрольних заходах;

– використання системи прихованих сигналів (звукових, жестових та ін.) при виконанні групових контрольних заходів з однаковими варіантами;

– несамотійне виконання завдань у випадках, коли не дозволяється отримання допомоги, або не зазначення інформації про отриману допомогу, консультації, співпрацю;

– проходження процедур контролю знань підставними особами;

– симуляція погіршення стану здоров'я, хвороби з метою уникнення контрольних заходів.

Основним видом відповідальності здобувачів освіти за порушення академічної доброчесності за даною дисципліною є

– повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);

– повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;

– відрахування із закладу освіти (крім осіб, які здобувають загальну середню освіту);

– позбавлення академічної стипендії;

– позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Списування під час поточних тестувань, модульних контролів та іспиту заборонені (в т.ч. із використанням мобільних засобів).

Розрахункова робота повинна демонструвати досягнення результатів навчання, визначених освітньою програмою, здатність автора логічно, на підставі сучасних наукових методів викладати свої погляди за темою роботи, обґрунтувати вибір програмного забезпечення, робити обґрунтовані висновки й формулювати конкретні пропозиції щодо отриманих результатів. У роботі не може бути списування, фабрикації та фальсифікації.

10. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

Підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, конспекти лекцій, методичні рекомендації з проведення практичних робіт тощо, які видані в Університеті знаходяться за посиланням:

1. Клименко Т. А. Товарознавство: завдання і тести: навч. посіб./ Т. А. Клименко. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2010. – 73 с.

Сторінка дисципліни знаходиться за посиланням:

<https://mentor.khai.edu/course/view.php?id=870>

11. Рекомендована література

Базова

1. Титаренко Л. Д. Теоретичні основи товарознавства / Л. Д. Титаренко. – Центр навчальної літератури / Навч. посібник. – 2003. – 227 с.

2. Голубенко О. А. Товароведение непродовольственных товаров: учебное пособие / О. А. Голубенко, В. П. Новопавловская, Т. С. Носова. – М.: Альфа-М, НИЦ ИНФРА-М, 2013. – 336 с.

3. Земедлина Е. А. Товароведение и экспертиза товаров: учебное пособие для средних специальных учебных заведений / Е.А. Земедлина. – М.: ИЦ РИОР, 2013. – 156 с.

Допоміжна

1. Ильина М. Г. Товароведение непродовольственных товаров: практикум: учебное пособие для нач. проф. образования / М. Г. Ильина. – М.: ИЦ Академия, 2012. – 192 с.

2. Калачев С. Л. Теоретические основы товароведения и экспертизы: учебник для бакалавров / С. Л. Калачев. – М.: Юрайт, ИД Юрайт, 2013. – 463 с.

3. Чалых Т. И. Товароведение однородных групп непродовольственных товаров: учебник для бакалавров / Т. И. Чалых, Е. Л. Пехташева, Е. Ю. Райкова. – М.: Дашков и К, 2013. – 760 с.

12. Інформаційні ресурси

1. http://bookbrains.com/book_448.html
2. <http://zavantag.com/docs/index-16808955-45.html>
3. <http://znaimo.com.ua/>
4. <http://tovar.dt-kt.net/books/book-6/chapter-323/>
5. <http://gendocs.ru/v29782/>
6. <http://pulib.if.ua/part/10895>
7. <http://tm.ua/shtrih-kody.html>